

Mål C-882/19**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

3 december 2019

Domstol som begär förhandsavgörande:

Audiencia Provincial de Barcelona (Spanien)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

24 oktober 2019 (förtydligat och utvidgat den 12 november 2019)

Klagande:

Sumal, S.L.

Motpart:

Mercedes Benz Trucks España, S.L.

Saken i målet vid den nationella domstolen

Begäran om förhandsavgörande i syfte att klargöra om ett nationellt dotterbolag ansvarar för skyldigheter som dess moderbolag har ådragit sig på grund av konkurrensbegränsande handlingar och, om så är fallet, vilka rekvisit som ska vara uppfyllda för detta. Tvisten handlar särskilt om passiv saklegitimation för ett dotterbolag till ett företag som har ansetts medverka i en kartell, utan att dotterbolaget varit part i det föregående administrativa förfarandet vid EU-kommissionen.

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Det stora antalet skadeståndsprocesser som inleds efter att överträdelser av konkurrensregler har fastställts, särskilt när det handlar om gränsöverskridande överträdelser, och svårigheter som uppstår kring delgivning av de parter som har tillskrivits ansvar för handlingarna i det administrativa förfarandet, på grund av att parten har sin hemvist i ett annat land än rättegångslandet, har lett till att

skadeståndstalan inte riktar sig direkt mot moderbolagen som blivit föremål för sanktioner i det administrativa förfarandet, utan mot deras nationella dotterbolag.

Vanligtvis handlar det om helägda dotterbolag till moderbolag som har begått överträdelse och som använder dotterbolagen för att saluföra produkter som är kopplade till överträdelsen, vilket gör att det kan tänkas att även dotterbolagen har dragit nytta av densamma.

Det är vanligt att dotterbolagen försvarar sig genom att åberopa att de saknar passiv saklegitimation. Denna fråga har besvarats på olika sätt av de nationella förstainstansrätterna, varibland följande svar återfinns:

a) Vissa domstolar anser att bristande passiv saklegitimation inte kan godtas för dotterbolagen, eftersom de anser att doktrinen om en enda ekonomisk enhet ska tillämpas i målet. Nämnade doktrin följer av EU-domstolens rättspraxis i liknande situationer; dock handlar den om att utvidga ansvaret från dotterbolaget till moderbolaget.

b) Andra domstolar anser däremot att nämnda doktrin, som har sin motsvarighet i nationell lagstiftning genom artikel 71.2 b i Ley de Defensa de la Competencia (konkurrenslagen), bör tolkas i strikt mening och inte kan tillämpas omvänt (genom att utvidga ansvaret från moderbolaget till dotterbolagen), eftersom rekvisitet inte uppfylls som motiverar denna doktrin, det vill säga förekomst av kontroll eller möjlighet att utöva avgörande inflytande över dotterbolagets beslut.

Vart och ett av dessa ställningstaganden grundas på tungt vägande skäl som i vilket fall som helst bör prövas som tolkningsfrågor av EU-domstolen. EU-domstolen har nämligen ett pågående mål om överklagande som lämnades in den 28 februari 2019 av Biogaran mot en dom från tribunalen (nionde avdelningen) som meddelats den 12 december 2018 i mål T-677/14, Biogaran/kommissionen, i vilket frågor uppkommer om proportionalitetsprincipen och åsidosättande av målen i artikel 101 FEUF, när ansvaret utvidgas till dotterbolaget för moderbolagets medverkan i en kartell.

Förutom detta har tribunalen ansett att detta inte är en fråga som uteslutande berör den nationella lagstiftningen i varje medlemsstat, utan att frågan påverkar unionsrätten.

Denna frågas betydelse är inte begränsad till detta specifika mål, utan EU-domstolens bedömning kommer att vara mycket relevant för utgången i många andra förfaranden. Denna utgångspunkt uppmuntrar till att utvidga föremålet för frågorna till inte bara materiella aspekter, utan även till processuella aspekter som kan påverka möjligheterna att delge det överträdande moderbolaget via dotterbolagen.

Tolkningsfrågor

- A) Motiverar EU-domstolens doktrin om en enda ekonomisk enhet att ansvaret kan utvidgas från moderbolaget till dotterbolaget, eller ska denna doktrin endast tillämpas för att utvidga ansvaret från dotterbolagen till moderbolaget?
- B) Ska utvidgningen av begreppet ekonomisk enhet göras inom ramen för förhållanden *inom* koncernen genom att enbart ta hänsyn till kontrollfaktorer eller kan utvidgningen även grundas på andra kriterier, bland annat den omständigheten att dotterbolaget kan ha dragit nytta av överträdelserna?
- C) Om det är möjligt att utvidga ansvaret från moderbolaget till dotterbolaget, vilka kriterier ska i så fall tillämpas?
- D) Om svaret på ovanstående frågor medger att ansvar för moderbolagens handlingar kan utvidgas till dotterbolagen, är en nationell bestämmelse som den i artikel [71.2] i Ley de Defensa de la Competencia (konkurrenslagen), vilken enbart föreskriver möjligheten att utvidga ansvaret från dotterbolaget till moderbolaget och endast under förutsättning att moderbolaget har inflytande över dotterbolaget, förenlig med den unionsrättsliga doktrinen?

Anförd unionslagstiftning

Artikel 267 FEUF

Tribunalens dom av den 12 december 2018, Biogaran/kommissionen, T-677/14, särskilt punkterna 218 och 223.

EU-domstolens dom av den 14 mars 2019, Skanska Industrial Solutions m.fl., C-724/17, ECLI:EU:C:2019:204

EU-domstolens dom av den 27 april 2017, Akzo Nobel m.fl./kommissionen, C-516/15 P, ECLI:EU:C:2017:314

EU-domstolens dom av den 14 december 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, C-217/05, REG 2006, s. 111987, punkt 40

EU-domstolens dom av den 10 september 2009, C-97/80, kommissionen/Frankrike

Anförda nationella bestämmelser

Artikel 71.2 b i Ley de Defensa de la Competencia (konkurrenslagen)

Artikel 214.1 i Ley de Enjuiciamiento Civil (civilprocesslagen)

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i målet vid den nationella domstolen

- 1 Sumal, S.L. väckte talan med ordinärt förfarande mot Mercedes Benz Trucks España, S.L. (nedan kallat MB Trucks), och yrkade skadeersättning med beloppet 22 204,35 euro på grund av överträdelse av konkurrensreglerna, grundat på överträdelse av artikel 101 FEUF genom samordning av priser inom det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet som ägde rum från 1977 till 2011 mellan de viktigaste lastbilstillverkarna (den så kallade lastbilskartellen), varibland motpartens moderbolag Daimler återfinns.
- 2 Motparten bestred talan och åberopade, bland annat, bristande passiv saklegitimation, eftersom den ansåg att den enda part som var ansvarig för överträdelsen var moderbolaget Daimler AG, som är en annan juridisk person än motparten.
- 3 I det överklagade avgörandet ogillades talan och slogs fast att motparten saknade passiv saklegitimation; domstolen ansåg att endast moderbolaget var ansvarigt. Moderbolaget är den enda enhet som nämns i det föregående administrativa sanktionsförfarandet mot kartellen som har handlagts av EU:s konkurrensmyndighet.
- 4 Klaganden åberopar i sitt överklagande att det överklagade avgörandet innebär felaktig rättstillämpning, eftersom domstolen bedömer att motparten, dotterbolaget, saknar passiv saklegitimation, medan klaganden vidhåller att saklegitimation föreligger och menar att domstolen ska pröva sakfrågan och avkunna dom i enlighet med yrkandena i talan.
- 5 Motparten bestrider överklagandet och anför att det första skälet, beträffande saklegitimation, inte är godtagbart.
- 6 Domstolen beslutade att vilandeförklara målet och ge parterna tillfälle att yttra sig inom fem dagar angående möjligheten och lämpligheten av att begära förhandsavgörande från EU-domstolen beträffande de frågor som berör passiv saklegitimation för ett dotterbolag till ett företag som har ansetts medverka i en kartell, när dotterbolaget inte var part i det föregående administrativa förfarandet vid EU-kommissionen.
- 7 Motparten, MB Trucks, motsatte sig att domstolen skulle begära förhandsavgörande och gjorde gällande att de föreslagna frågorna inte hade varit föremål för processen, att det inte var nödvändigt att ställa frågan om en eventuell utvidgning av dotterbolagets ansvar, eftersom det är tydligt hur den frågan ska besvaras (nekande) och eftersom frågorna som domstolen avser att ställa inte har behandlats i den underliggande processen.
- 8 Klaganden var dock positivt inställd till begäran om förhandsavgörande.

Parternas huvudsakliga argument i målet vid den nationella domstolen

- 9 Efter att ha bekräftat förvärv, som ägde rum 1997 och 1999 genom leasingavtal, av två lastbilar från Daimler-koncernen (Mercedes Benz) från bolaget som är motpart via återförsäljaren Ster Motor, S.L., anförde klaganden i sin talan att kommissionens beslut av den 19 juli 2016 fastställde förekomsten av en överträdelse av artikel 101 FEUF genom rättsstridig prissamverkan i det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet mellan 1977 och 2011 mellan de största lastbilstillverkarna, varibland motparternas moderbolag Daimler AG återfinns. Klaganden drar slutsatsen att nämnda överträdelse har medfört ett överpris som beräknas vara 20 % av förvärvspriset.
- 10 Å sin sida gjorde motparten gällande att klaganden inte hade haft något avtalsförhållande med MB TRUCKS (eller DAIMLER), eftersom lastbilarna som är föremål för tvisten förvärvades från en återförsäljare, en enhet som är oberoende av MB TRUCKS (och DAIMLER) och dess slutgiltiga pris var inte bestämt av MB TRUCKS, än mindre av DAIMLER, utan det var ett resultat av enskilda förhandlingar som förmodligen hade ägt rum med återförsäljaren som sålde lastbilarna, STERN MOTOR S.L.
- 11 Motparten åberopade även bristande passiv saklegitimation, eftersom MB TRUCKS inte var mottagare av kommissionens beslut och inte heller nämndes i detsamma. Enligt motparten är DAIMLER AG det enda bolaget i Daimler-koncernen som är ansvarigt för de sanktionerade handlingarna, bestående av utbyte av viss information mellan tillverkarnas huvudkontor (och, från och med 2002, mellan vissa tyska dotterbolag). Särskilt fastställs i skäl 11 i det citerade beslutet att ”bolaget Daimler AG (”Daimler”), med säte i Stuttgart, Tyskland, är ansvarigt för överträdelsen”. Av detta drar motparten slutsatsen att MB TRUCKS inte är ansvarigt för de sanktionerade handlingarna och att MB TRUCKS saknar passiv saklegitimation med avseende på klagandens talan, vilket avser ett ersättningsanspråk på grund av skador som förmodas ha orsakats av nämnda handlingar.
- 12 Slutligen angav MB TRUCKS att klagandens anspråk på utomobligatoriskt ansvar hade preskriberats och att kommissionen anklagade mottagarna av beslutet för deltagande i olagligt informationsutbyte. Motparten hävdade att klaganden borde ha visat förekomsten och omfattningen av den påstådda skadan, samt orsakssambandet mellan överträdelsen och nämnda skada, allt detta i enlighet med de rekvisit som fastställs i bestämmelserna om skadestånd. Slutligen bekräftade motparten att informationsutbytet inte hade någon inverkan på nettopriserna som kunderna betalade för lastbilarna som hade sålts av återförsäljarna för MB ESPAÑA.

Kortfattad redogörelse för skälen till begäran om förhandsavgörande

- 13 Den hänskjutande domstolen utgår från att det, om moderbolagets ansvar kan utvidgas till dotterbolagen på grund av att principen om en enda ekonomisk enhet

kan tolkas både uppifrån och ner (från moderbolaget till dotterbolagen) liksom omvänt, skulle vara möjligt att väcka talan mot ett dotterbolag som inte ansetts vara berörd part i det föregående administrativa sanktionsförfarandet, förutsatt att det kan anses att dotterbolaget och moderbolaget är ett och samma företag med avseende på deras reaktion mot konkurrensbegränsande metoder. Den hänskjutande domstolen anser att denna möjlighet är tydligt fastställd i EU-domstolens dom av den 14 mars 2019, i mål C-724/17 (ECLI:EU:C:2019:204), ett fall som dock i hög grad skiljer sig från koncernsituationer; trots detta tror domstolen inte att det utgör hinder för att tillämpa samma doktrin på situationen i fråga.

- 14 EU-domstolen har upprepat i ett flertal avgöranden att fördragens upphovsmän valt att använda begreppet ”företag” för att beteckna den som begår en överträdelse av artikel 101 FEUF (EU-domstolens dom av den 27 april 2017, Azko Nobel, C-516/15 P, och EU-domstolens dom av den 14 mars 2019, ovan citerad). Därmed uppfattar den hänskjutande domstolen att EU-domstolen har menat att begreppet företag omfattar varje enhet som bedriver ekonomisk verksamhet, oavsett enhetens rättsliga form och hur den finansieras. Angående detta begrepp har det även sagts att ansvaret är kopplat till tillgångar (företaget, uppfattat i ekonomisk mening), snarare än till en viss rättslig form.
- 15 På samma sätt har EU-domstolen även preciserat att begreppet företag i detta sammanhang ska förstås som en ekonomisk enhet, även om enheten i juridisk mening består av flera fysiska eller juridiska personer (dom av den 14 december 2006 i mål C-217/05, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, REG 2006, s. 111987, punkt 40).
- 16 När EU-domstolen har tillämpat denna doktrin på koncerner har det alltid varit för att utvidga ansvaret till moderbolaget, för handlingar som tillskrivs dotterbolaget, såsom i de två domarna beträffande Azko-koncernen (EU-domstolens domar av den 27 april 2017 och den 10 september 2009, mål C-97/[08]). Det som har motiverat denna tillämpning är den kontrollbefogenhet som moderbolaget har för att utöva ett väsentligt inflytande på dotterbolagets handlingar. Det är föga troligt att kontrollbefogenheten föreligger omvänt, det vill säga att dotterbolaget kan utöva inflytande på moderbolaget. Om ovanstående skulle vara den enda grunden som kan motivera tillämpningen av doktrinen om en enda ekonomisk enhet, tvivlar den hänskjutande domstolen på att det skulle vara skäligt att utvidga ansvaret i detta fall, eftersom det inte finns något bevis på att det spanska dotterbolaget utövar kontroll över det tyska moderbolaget.
- 17 Tribunalens dom (nionde avdelningen) av den 12 december 2018 (mål T-677/14, Biogaran) motiverar denna utvidgning av ansvaret i båda riktningarna genom att det i punkt 218 fastslås följande:

”Om ett moderbolag kan hållas ansvarigt för en överträdelse som begåtts av dess dotterbolag och dessa båda bolag följaktligen kan bli solidariskt ansvariga för den överträdelse som begåtts att det företag som de utgör utan att principen om

personligt ansvar åsidosätts, är det nämligen i än högre grad så när den överträdelse som begåtts av den ekonomiska enhet som moderbolag och dotterbolaget tillsammans utgör är följden av de båda bolagens gemensamma agerande.”

I punkt 223 i domen fastslås i synnerhet följande, för att motivera denna utvidgning:

”...erinrar tribunalen om att det avgörande inflytande som ett moderbolag har över ett helägt dotterbolag möjliggör presumtionen att dotterbolaget handlar i moderbolagets ställe och för moderbolagets räkning och följaktligen för det företag som utgörs av dessa bolag.”

- 18 Dock är inte omständigheterna som används som referens i nämnda domslut för att göra sådana uttalanden exakt desamma som i förevarande mål.
- 19 Den hänskjutande domstolen hyser tvivel om det kan anses föreligga ett förmodat ”deltagande i överträdelsen”, i syfte att utvidga moderbolagets skadeståndsansvar till dotterbolaget, till följd av att dotterbolagen har använts av moderbolaget enbart som ett verktyg för att saluföra produkter som är kopplade till överträdelsen och därigenom dra ekonomisk nytta av överträdelserna, eller om det krävs ett mer direkt deltagande i de handlingar som utgör överträdelsen.
- 20 Å andra sidan tror inte den hänskjutande domstolen att idén om kontroll, som EU-domstolen har hänvisat till när det handlar om koncerner, utgör den enda möjliga grunden som motiverar tillämpning av doktrinen om en enda ekonomisk enhet, vilket är tydligt i EU-domstolens praxis i en annan grupp av fall som exemplifieras väl i EU-domstolens dom av den 14 mars 2019. Det rör sig om ett fall av övergång av företag inom ramen för en omstrukturering av företag. För EU-domstolen är det viktigare att pröva företagsenheten utifrån ett strikt ekonomiskt perspektiv än ett juridiskt sådant, i syfte att utvidga skadeståndsansvaret. EU-domstolen citerar, i detta hänseende, domen av den 11 december 2007, ETI m.fl., C-280/06, EU:C:2007:775, punkt 42, domen av den 5 december 2013, SNIA/kommissionen, C-448/11 P, ej publicerad, EU:C:2013:801, punkt 22, och domen av den 18 december 2014, kommissionen/Parker Hannifin Manufacturing och Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, punkt 40.
- 21 Det som visas av denna andra grupp av rättsfall är att grunden för doktrinen om en enda ekonomisk enhet inte är det enda skälet och inte heller uteslutande handlar om idén om kontroll. Däremot verkar det som att grunden är mer omfattande och motiverad av ansvarsbegreppet, inte utifrån ett strikt juridiskt perspektiv utan snarare ett ekonomiskt sådant, enligt vilket det skulle föreligga ansvar i de fall när det har förelegat utnyttjande av överträdelsens effekter. Den hänskjutande domstolen tror att denna idé kan härledas från generaladvokatens slutsatser i EU-domstolens dom av den 14 mars 2019, när generaladvokaten bekräftar att syftet med utvidgningen är att avskräcka företag från att genomföra

konkurrensbegränsande handlingar, på så vis att ansvaret bör kopplas till tillgångarna snarare än till en viss juridisk person.

- 22 Dock fyller den juridiska personligheten en viktig funktion för rättssäkerhet och god rättsordning och det är endast i absoluta undantagsfall som man bortser från denna, vilket har visats av tillämpningen av rättspraxis om ansvarsgenombrott på bolagsrättens område (en doktrin som, även om den skiljer sig från doktrinen som är aktuell i förevarande mål, har vissa likheter med denna). I vårt fall råder tvivel om nämnda undantag är tillräckligt motiverat av särdrag som är typiska på området eller kräver en ytterligare faktor, som skulle kunna vara att det är omöjligt eller orimligt svårt att göra ansvaret gällande gentemot de parter som ansetts vara ansvariga för överträdelsen, enligt det föregående administrativa sanktionsförfarandet. Av de två grupperna med rättsfall i vilka EU-domstolen har tillämpat doktrinen om en enda ekonomisk enhet, anser den hänskjutande domstolen att denna idé är underförstådd i den ena av grupperna (fallen med företagsövergång), men att så inte är fallet när det gäller koncerner, i vilka utvidgningen av ansvaret till moderbolaget inte har villkorats av att det skulle vara omöjligt att verkställa ansvaret med dotterbolagens tillgångar.
- 23 Om denna ytterligare motivering skulle krävas, frågar den hänskjutande domstolen även om svårigheten som består i delgivning av moderbolagen i andra länder än rättegångsländerna, vilket skulle medföra väsentlig försening och stora kostnader, skulle vara en tillräcklig motivering. I vilket fall som helst står det klart att företag i allmänhet inte godtar att bli delgivna i rättegångslandet och via sina dotterbolag, eller via de rättsliga ombud som företräder dem i andra liknande processer.
- 24 I processer som inte rör särskilt höga belopp kan dessa svårigheter medföra ett väsentligt hinder för inträde i processen för de skadelidande parterna, eftersom de blir tvungna att betala ytterligare kostnader och uthärda kraftiga förseningar i handläggningen. Därtill kommer den ytterligare svårighet som verkställigheten kommer att medföra, om det slutligen blir nödvändigt att vända sig till domstolarna i en annan medlemsstat för att verkställa domen.